

„Küzdelmes, néha keserves, de szép pálya volt!”

Tarjáni Ferenc muzsikáról, zenész létről, tanításról és növendékekről

Ha az ember azt a hivatást folytathatja, amit szeret, s ebből meg is tud élni, az már óriási ajándék a sorstól – vélekedik a kürtművész, egyetemi tanár, akinek a zene jelentette, s jelenti ma is az életét.

Tarjáni Ferenc már tizenkilenc esztendősen a Magyar Rádió Zenekarának tagja, nem sokkal később pedig szólamvezetője lett, s közel négy évtizedet töltött az együttessel. A kamarazene is fontos szerepet kapott pályáján, hiszen a Magyar Fúvósötösnek, a Budapesti Kamaraegyüttesnek és a Tarjáni Kürt-quartettnak volt az alapító tagja. Több tucat szóló és kamaralemez-felvétele jelent meg, a világ számos országában léphetett koncertpódiumra. Liszt-díjjal kétszer tüntették ki, megkapta az érdemes és a kiváló művészi címet, s elismeréseinek sora most a Bartók Béla–Pásztory Ditta-díjjal gazdagodott, amelyet Bartók születésnapján, március 25-én vehetett át.

Tarjáni Ferencet nagyon boldoggá tette ez a szakmai kitüntetés, s úgy véli ezzel nemcsak művészi pályáját, de három évtizedes zenepedagógusi munkásságát is elismerték.

– Ráadásul én vagyok az első rézfúvós, aki ezt a rangos díjat átvehette – meséli Tarjáni Ferenc – így kétszeres az örömöm. Különösen azért, mert a fúvós, s kiváltképp a rézfúvós hangszerek nem tartoznak a különösebben elismert instrumentumok közé. Emlékszem, pályám indulásakor, a hatvanas években szintén én voltam az első rézfúvós, aki nemzetközi versenyen díjat nyert. A fejembe vettem ugyanis, hogy külföldön is megmérettetem magam, és sikerrel jártam. Itthon aztán, az Országos Filharmónia irodájában döbbenet nézték, amikor azzal jelentkeztem, hogy most már, nemzetközi verseny-győztesként, szeretném megmutatni a tudásomat a magyar közönségnek, és szólóesteken fellépni. Mivel a szervezők a zongora-, a hegedű- és az énekes koncerteken kívül nem nagyon ismertek mást, már egy csellistának is nehézségei voltak, ha önálló hangversenyre vágyott, így nem csoda, hogy tőlem csodálkozva kérdezték, milyen műveket tudnék egyáltalán bemutatni? Pedig a kürtnek igazán gyönyörű zeneirodalma van, Beethoven kitűnő kürt-zongora szonátájának például a budai Várban volt az ősbemutatója. Nagy lelkesedéssel igyekeztem hát előadni az elmúlt korok darbjait, s a bécsi klasszikusok mellett a német iskola jelentős műveit is műsorra tűztem. Itthon én játszottam először Schumann-darabot és Richard Strauss II. kürtversenyét is. Emellett, az estjeimnek köszönhetően, a magyar kortárs zeneszerzők is felfigyeltek a hangszeremre, sokan írtak számom-

ra darabot, s Hidas Frigyes Kürtversenyével nagy sikereket arattam világszerte.

– A szólókarrier mellett azonban még a kamaramuzsikálásra is jutott ideje, hiszen három együttesnek is tagja volt.

– A kisebb formációkat is igyekeztem mind kipróbálni. Annak idején az a megtiszteltetés ért, hogy amikor négy kiváló szólista egy fúvósötöst akart létrehozni, engem kértek fel kürtösnek. Így alakult meg a Magyar Fúvósötös, és születését követően szinte azonnal lett névjegyét a nemzetközi porondon, hiszen a genfi versenyen sikerült első díjat szerezniük. Ezzel az együttessel is sokat utaztunk a világban, bár nem volt könnyű mindannyiunk elfoglaltságát egyeztetni, hiszen különböző zenekarokban muzsikáltunk, így a próbákat általában reggel nyolcra kellett időzítenünk. Ilyen korai időpontban a rézfúvós hangszer nem szól valami szépen, ráadásul a közös gyakorlást követően mindannyian rohantunk a zenekari próbára, és sokszor előfordult, hogy napi nyolc-tíz órán át, szinte megállás nélkül muzsikáltunk. A zenekari munka mellett ugyanis időnként még színházi fellépéseket is vállaltunk. A Nemzeti Színház abban az időben rendszeresen játszott zenés dara-

bokat, s a színpadi zenéből sokszor vettem ki magam is a részemet. Akkor persze nem is éreztük, milyen megterhelő mindez, s csak évekkel később fizettük meg az árát... Időnként elég keserves volt, hogy az ember egyik helyről szaladt a másikra, s álló nap fújta és fújta a kürtöt... Alig vártuk a nyarat, hogy egy kicsit kipihenjük magunkat. Sokat kellett ahhoz küzdeni, hogy az ember egy kicsit ki tudja dugni a fejét a „tuttiból”!

– Valóban nem lehetett könnyű a szóló-fellépéseket, a kamarazenélést és a zene-

kari munkát egyeztetni. Pedig egy muzsikusnak ez a három, különböző jellegű muzsikálás jelenti a teljességet...

– Így igaz. Egészen más bőrbe kell egy kürtösnek bújni, amikor szólista szerepet vállal, a zenekar elé áll, s bemutat egy versenyművet, s persze más a fújás mód akkor is, ha egy fúvósötösben játszik, vagy ha vonósokkal muzsikál együtt. A szakma széles rétegét kell ehhez alaposan ismerni. Egyébként mindehhez a zenekari játék jelent kiváló iskolát. Az évek során az ember megtanulja, milyen simulékonyan kell egy Brahms-szimfónia kürtszólámát előadnia, s hogyan illeszkedik egymáshoz Mozartnál a kürt és az oboa hangja. Nagyon jellemző az is, hogy egy-egy együttesnek milyen a zenei karaktere. Bécsben például évszázadok óta az egyedi, császárvárosi hangszerekhez ragaszkodnak. Sok helyen egészen aprólékosan előírják, hogy a zenészeknek milyen instrumentumokon lehet és kell muzsikálniuk. Ennek köszönhetően a berlini zenekar másképpen szól, mint a drezdai, s a münchenieknek is megvan a maguk sajátos hangzása. Magyarországon mindig a bécsi modellt tekintették mintaadónak, s a Zeneakadémián is egy bécsi kürtös tanított 1916-tól egészen 1959-ig. Romagnoli Ferenc nagyszerű mester volt, zenészgenerációk egész sorát nevelte fel, még hetven esztendősen is kiválóan kürtölt. Szerencsésnek tartom magam, hogy ismerhettem.

– S milyen zenei karakter volt jellemző a Rádiózenekarra, ahol közel négy évtizedet át muzsikált?

– Amikor nagyon fiatalon, tizenkilenc esztendősen az együtteshez kerültem, teljesen elvárásolt a zenekar csodálatos vonóshangzása. Ha az ember a muzeális felvételeket hallgatja, nagyszerűbbnél nagyszerűbb szólisták produkciójában gyönyörködhet, hiszen olyan kiváló koncertmestere volt a Rádiózenekarnak, mint Ország Tivadar, de olyan világhíresség, mint Ney Tibor, is az együttesben játszott. S bár már lassan tíz esztendeje, hogy magam nem vagyok tagja a zenekarnak, most is rendszeresen figyelemmel kísérem produkcióikat. A vonósok ma is nagyon magas színvonalat képviselnek, s a fúvósok is jók, csak sajnos, nagyon gyakran cserélődnek, sokszor csábítja el a legjobbakat más-más zenekar. Egyébként visszatérve az ott töltött évtizedekre, akadtak persze nehézségeink is, hiszen

sokszor rossz minőségű hangszereken kellett játszani. Előfordult, hogy maga Kodály vett részt darabja rádiófelvételén, s a szünetben magához hivatott, hogy elmondja, milyen kérései, kívánságai lennének. Hát, bizony csak mentegetni tudtam az egyik kollégámat, aki azért nem győzte szólámát, mert már hihetetlenül ócska volt a kürtje. De az MR Zenekar az én időmben is nagyon nehézkesen tudott új instrumentumokat vásárolni, mindig csak egy-egynek a cseréjére jutott pénz, éppen arra, amely már szinte teljesen használhatatlan volt.

– A zenekari munka mellett nagyon korán kezdett el a Zeneakadémián is tanítani, ahol már harminc esztendeje foglalkozik fiatal muzsikussal. Ennyire érdekelte a zenepedagógia?

– Kovács Dénes rektor volt az, aki tanítani hívott, én pedig könnyelműen igent mondtam neki. Nem tudtam ugyanis, milyen felelősséget vállalok. Hamar világossá vált azonban számomra, hogy ha az ember a tanítást komolyan veszi, akkor arra rengeteg időt kell szánnia. Sokkal egyszerűbb a szólista pályát, a kamarazenélést és a zenekari munkát együtt működtetni, mint összetartani egy jó kürtösosztályt. Ma már tudom, egy zenekari muzsikusnak mennyivel könnyebb a dolga, mint egy zenetanárnak, akinek a vállát még a növendékért érzett felelősség is nyomja. Ha ugyanis egy gyerek a muzsikára teszi fel az életét, akkor nyilván ő is sikerre, karrierre vágyik, s hogy mindez hogyan sikerül, abban bizony komoly szerepet játszik a mestere is. Ráadásul mindannyian tudjuk, egy-egy pálya alakulása nemcsak azon múlik, ki mennyire tehetséges, és mennyit dolgozik – hiszen a kürt olyan hangszer, amelyet szinte sosem lehet letenni, állandóan gyakorolni kell-, jó adag szerencse is kell ahhoz, hogy valaki igazán sikeres legyen.

– Ön mire akarja elsősorban megtanítani a növendékeit?

– A mi hangszerünk azért nagyon nehéz, mert négy oktávnyi hangterjedelmet kell megszólaltatnunk, kiegyensúlyozottan színvonalasan. S bár ma már, a technika fejlődésének köszönhetően, egyre kiválóbb instrumentumok készülnek, ahhoz, hogy valaki sikeresen meg tudjon küzdeni az összes nehézséggel, kivételes tehetségesnek kell lennie. Fokozottabban jó belső hallásra van szükség, hiszen mi

nemcsak lenyomunk egy billentyűt, mi minden hangot abban a szent pillanatban magunk „gyártunk”, s ehhez először belülről kell őket nagyon pontosan hallanunk. Ez pedig nem mindig olyan egyszerű, mint amilyennek látszik. G. B. Shaw írta nagyon élvezetes zenekritikáiban, hogy hallott egy koncerten egy kürtöt, s valószínűleg nehéz hangszer lehet, mert furcsa hangok szólalnak meg rajta. A másik gondot az jelenti, hogyha egy zeneszerző szimfóniát ír, abban tizenkét hegedű játssza ugyanazt, míg a négy kürtből mindenkinek más a szólama, s ezeknek mégis a hangmagasságot, tisztaságot tekintve harmonizálniuk kell egymással. Ettől nehéz a kürtölés, de egy jó zenekarban, ösztönszerűen szólamban játszani élvezet, feldobja az embert. Én, sajnos, az életkorom és egészségügyi okok miatt már tíz esztendeje nem vagyok aktív muzsikus, de most is nagyon hiányzik a hangszer...A tanítás az, ami kiváló átmenetet jelent, mert ha már nem is tudom művelni ezt a hivatást, elmagyarázni még mindig el tudom a növendékeknek, hogy mit hogyan kell csinálniuk. Igyekszem felhívni a figyelmüket a szakma buktatóira is, hogy ne a saját kárukon kelljen tanulniuk.

– Gondolom nemcsak a hangszer, a pódium is hiányzik...

– A növendékek koncertjei szinte ugyanazt az örömet adják. Most értesültem például arról, hogy az egyik növendékem egy rangos németországi zenei versenyen bejutott a döntőbe, s ez talán még nagyobb boldogság, mint amikor velem, magammal történt ez. Akkor az ember még annyira fiatal volt, hogy sokszor fel sem fogta, mi történik vele, minek mi a súlya, jelentősége. Nálunk egyébként tényleg világszínvonalú az oktatás, a pedagógiai módszerünk a legjobbak közé tartozik. Meg is van az eredménye, hiszen egyre több olyan kisiskolással találkozom, aki 10-11 évesen már elképesztő dolgokat művel kürtjével. Sajnos, az a szülőket is nehéz helyzetbe hozza, hogy egyre drágábbak a hangszerek, egy kezdő zenésznek is gyakran több százezer forintba, millióba kerül a szükséges instrumentum beszerzése. Óriási költség, miközben még azt sem lehet tudni, hogy gyermekük valóban tehetséges-e, mindez jó befektetésnek bizonyul-e a későbbiekben. Sok növendék ugyanis nagyon tehetségesen kezd, de miután elér egy bizo-

nyos szintet, azt már sehogy nem tudja felülmúlni. Emiatt ez a pálya egyre kevésbé vonzó. S bár most már mi is az unió tagjai vagyunk, ahhoz, hogy valaki külföldön is boldoguljon, nagyon elszántnak kell lennie.

– Az ön idejében sem volt egyszerű egy olyan karriert befutnia, mint amit Önnek sikerült. Most, visszatekintve, hogyan értékel a pályáját?

– Küzdelmes, de szép volt. Az ember örülhet, hogy abból él, amit szeret, s okosan kell, gazdálkodnia az idejével és a tehetségével. Ha pedig egy ilyen pályát követően még át tudja adnia tapasztalatait a fiatalabb generációnak, az dupla boldogságot jelent, annak ellenére, hogy ez sem könnyű feladat. Ilyenkor az ember helyett már a növendékek bizonyítanak a pódiumon. S az általuk elért siker ugyanolyan boldoggá, sőt néha boldo-

gabbá teszi az embert, mint amikor ő maga fújta a hangszert. Különleges érzés a Zeneakadémia falai között dolgozni. Ahogy végigsétálok a folyosókon, a Tibay-terem előtt, s eszembe jut, hány-szor kamaráztam együtt Zoli bácsival, de a Lukács-teremről is rengeteg remek koncert emléke idéződik fel bennem... Érdekes élmény mindennek részévé válni.

R. Zs.

Vezetőre várva

Sikertelen volt a Debreceni Filharmonikusok igazgatói pályázata

Már fél esztendeje csak ideiglenes zenekari igazgatója van a Debreceni Filharmonikus Zenekarnak, hiszen az előző vezető, Bencző László benyújtotta lemondását, és helyette 2004. január 1-jétől az együttes gazdasági vezetője tölti be ezt a posztot. Az önkormányzat által tavasszal kiírt pályázat – bár hat aspiráns is jelentkezett –, sikertelennek bizonyult, így nagy kérdés, hogy mikorra lesz új, kinevezett zenekari igazgatója a debreceni együttesnek, s vajon a következő hangversenyszezont már valódi vezetővel kezdhetik-e el.

Bencző László alig több, mint egy esztendőn át irányította a cívis város szimfonikus zenekarának életét. Miután benyújtotta lemondását, 2004. január 1-jétől Mocsáriné Dobos Ilona – aki egyébként az együttes gazdasági igazgatói posztját tölti be – lett a megbízott igazgató. A szakmai ügyek irányításával pedig január 6-tól a korábbi művészeti titkár, Szabó István foglalkozik (öt zenei főtanácsadónak nevezték ki, január 26-tól.)

Debrecen önkormányzata a zenekari igazgatói poszt pályázati kiírását január 22-én ismertette a város közgyűlésével, majd az elfogadott, végleges szöveget februárban közepén jelentették, s az érdeklődők március közepéig adhatták be jelentkezésüket.

A zenekart is értesítették minderről, s információink szerint a megbeszéléseken gyakorta elhangzott, hogy pályázzanak minél többen az együttesből, mert szeretnék már megnyugtatóan megoldani a Debreceni Filharmonikusok ügyét.

Az együttes zenekari igazgatói posztjára végül hat aspiráns akadt. A jelentkezők között volt Dolmányos Erzsébet, aki korábban is az együttesben muzsikált, s aki korábban már kétszer is pályázott a posztra, továbbá beadta a jelentkezését Kovács János, a zenekar korábbi igazgatója is.

Ugyancsak pályázatot adott be Kaczári István Nyíregyházáról, Kurdits Kálmán a filharmonikusok szakszervezeti vezetője, valamint Pászner László és Szabó János zenekari tagok.

A pályázók a zenekari tagok előtt is bemutatkoztak, ismertették koncepciójukat, majd a beérkezett pályaműveket szakmai bizottság bírálta el. Az eredetileg hattagú grémium – amelynek munkájában az önkormányzat kulturális bizottságának elnöke, Somogyi Béla, a kulturális ügyekért felelős alpolgármester, Turi Gábor, a helyi konzervatórium igazgatója Duffek Mihály, a szakszervezet elnöke, Markóczi György, a közalkalmazotti tanács elnöke, Fekete Katalin (aki egyébként az együttes művészeti főtítkára január 26-tól) valamint Sír László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar zenekari igazgatója vett részt –, kibővült még egy újabb taggal, Tréfas György operaénekesrel is.

A bizottság véleményezte a pályázatokot, s bár mindegyiket jónak találták, a vélemény mégis az volt (a kiszivárgott információk szerint 4:3 arányban szavaztak így), hogy egyik jelentkező koncepciója sem annyira meggyőző, átütő erejű, hogy azt egyértelműen támogatni lehessen.

Ezt követően azért mindegyik jelöltet meghallgatta a kulturális bizottság, de vé-

gül a közgyűlés április 22-i ülésén is az a döntés születet, hogy a pályázatot eredménytelennek kell nyilvánítani.

A cívis város önkormányzatának kilencven napja van arra, hogy ismét kiírja a zenekari igazgatói pályázatot. (Május végéig azonban erre még nem került sor.)

Ha megszületik az új (de lehetséges, hogy a mostanival megegyező szövegű) pályázati kiírás, ezt a közgyűlésnek ismét el kell fogadnia, s ezt követően több hétbe, akár egy hónapba telik, míg a pályázat a kulturális közlönyben megjelenhet. Ettől az időponttól számítva még harminc nap a benyújtási határidő, majd ismét harminc napra van szükség a pályázatok elbírálásához. Így a kiírástól számítva legkevesebb három hónapba telik, míg egy új igazgató elfoglalhatja a posztját. Ha számításba vesszük a nyári szünetet is, akkor egyáltalán nem biztos, hogy a szeptemberi szezon már kinevezett zenekari vezetővel kezdheti az együttes.

Egyelőre mindenki kíváncsian várja, mikorra írják ki újra a pályázatot, s azon kik fognak indulni. Az együttesnek ugyanis a nagy szüksége lenne már végre egy teljes jogkörrel, valódi hatalommal bíró, szakképzett zenekari igazgatóra.

R. Zs.